

Frases del dia

«Los personajes ya no son solo míos. Son de Amaya y del equipo de Amazon porque no queremos fallar a los dos millones de lectores»

Juan Gómez-Jurado
Escritor. Sobre la serie 'Reina roja', de Amazon

«El mundo no debería callar ante lo que ocurre en Afganistán»

Sahraa Karimi
Cineasta

Previsión del tiempo

HOY

Máx. 14°
Mín. 3°

MAÑANA

Máx. 14°
Mín. 3°

Efemérides

1933

Susan Sontag

Nace la escritora estadounidense. Aunque se dedicó sobre todo a su carrera literaria y ensayística, también ejerció la docencia y dirigió películas y obras teatrales. Murió en 2004.

Història

Algunes de les llegendes

Calafell

La població li deu el nom al jove del mateix nom que amb el seu enginy va permetre als cristians prendre el majestuós castell.

La Pobla de Mafumet

El presoner al qual li van foradar la mà amb plom roent, va poder revelar gràcies al seu estoïcisme com conquerir el castell de Mafumet.

PERQUÈ ELS POBLES ES DIUEN AIXÍ

Província. Història i llegenda, realitat i ficció es barregen en el naixement dels noms de les viles de Catalunya

GLORIA AZNAR
TARRAGONA

Nit tancada, només amb la llum que es desprèn d'una foguera al mig de la sorra. Famílies al voltant, necessiten escalfor. La del foc per al cos, però també la de la dona que explica històries, per a l'ànima. Relats de terror, d'amor, sobrenaturals, de conquestes i també de rendicions, que arriben a l'audiència, bocabadada, de la mateixa manera que les onades a la platja. Aquesta imatge de la tradició oral dels contes i les llegendes s'ha perdut als nostres dies. La tecnologia, amb la impremta com a primera

eina i l'evolució ha fet que cada cop menys els fets arribin de pares a fills, d'àvies a netes. Amb la voluntat que això no desaparegui, l'escriptor Miquel Martín i Serra publica amb Edicions Sidillà *Quan els pobles no tenien nom. Els orígens llegendaris de les nostres viles i ciutats*, un interessant i exquisit recull que s'endinsa en l'origen dels noms dels pobles, en perquè es diuen d'una determinada manera i no d'una altra. Amb les il·lustracions de David Granato.

«Ha estat un viatge apassionant», diu el Miquel, al qual Sidillà li va proposar la investigació. Això sí, com comenta, «una

Assaig

L'escriptor Miquel Martín i Serra s'endinsa en l'origen dels topònims en el llibre 'Quan els pobles no tenien nom', d'Edicions Sidillà.

de les coses maques de les llegendes és que no saps on acaba la història i on comença la ficció. On acaba la realitat i comencen a inventar-s'ho».

El que sembla clar és que va haver-hi un moment en què els pobles no tenien nom. Potser els vilatans es barallaven igualment, com ara les famoses pulles entre tarragonins i reusencs. O potser no. En Miquel, però, defensa que «la rivalitat entre ciutats i pobles ha estat sempre. Forma part dels humans, de no voler ser com el veí, però alhora, sentir-te identificat amb ell». En qualsevol cas, destaca que «qualsevol comunitat humana, sigui un poble petit, una ciutat o una nació, necessita saber el seu origen i si no el sap, se l'inventa. Busca una llegenda que l'expliqui, fa servir fets històrics, els exagera, agafa miques o herois per explicar-s'ho». Així, fruit d'hores d'immersió i recerca bibliogràfica, entre pàgines de llibres, documents i revistes, en Miquel, amb l'ajuda inestimable de la seva dona, presenta els primers temps de vil·les de tot Catalunya. Entre moltes altres, algunes són Alcover, Cornudella de Montsant, Godall, Passanant, Pratedip, Tarragona o Reus. A continuació, un petit mos.

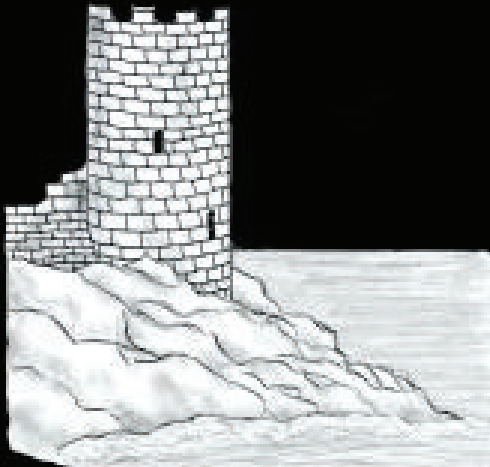
Alcover

El relat al voltant d'aquest municipi de l'Alt Camp «és tan antic com les primeres incursions musulmanes», manifesta en Miquel. Justament aquí, quan el cabdill que comandava les tropes va veure les Muntanyes de Prades i, al seu voltant, la plana del Camp de

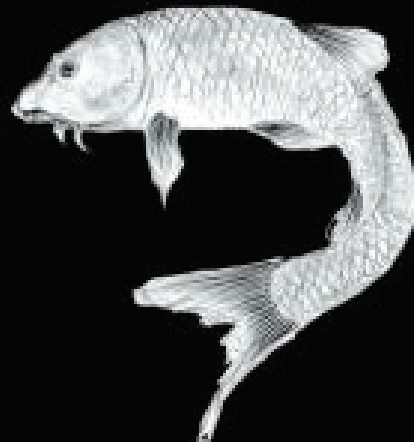
Tarragona

La llegenda fundacional de Túbal està recollida, entre altres, a 'L'Atlàntida', de Jacint Verdaguer.

Torredembarra

Un pirata es fou construir una torre per no oblidar mai els crims comesos. Se la coneixia com 'La torre d'en Barra'.

Barberà de la Conca

El nom ve de barb, un peix humil, però saborós i abundant als rius, que els va salvar de la conquesta dels sarraïns.

Tarragona, va saber que era allí on volia quedar-se. El poble va créixer de seguida i «tanta anomenada va agafar que els sarraïns van començar a anomenar-la *Al-Kover*, que en la seva llengua vol dir 'cap de la tribu', topònim que encara perdura. No obstant això, com passa moltes vegades, el nom no esdevé conseqüència d'un sol relat. I en aquest cas també es parla de l'origen relacionat amb un falcó. Quan li van dir el nom d'aquesta au a la persona que la va caçar, aquesta va exclamar 'Falcó ver', que amb el temps derivaria en Alcover i explicaria per què al seu escut s'hi representa una ala.

Moros i cristians L'empremta dels sarraïns

● Moltíssimes llegendes estan vinculades a l'ocupació musulmana. «A partir d'elles t'adones que la presència dels musulmans a Catalunya va deixar una empremta enorme, no només en les llegendes, sinó també en la forma de parlar, en la cultura, en la gastronomia i en els topònims», puntualitza l'autor.

Cornudella de Montant

A la comarca del Priorat, aquesta localitat li deu el nom a una història de relació entre els nobles i el poble. En aquest sentit, en Miquel assenyala com «la filla d'un comte molt poderós es va perdre al bosc. Durant tota la nit de manera incansable, el comte la cerca, acompanyat per tots els súbdits disponibles. I és gràcies a un corn que la torna a recuperar. Agraït, el comte li va donar a la zona el nom de 'Corn d'ella', que amb el temps va esdevenir Cornudella». Com no podia ser d'una altra manera, en terra vitivinícola, ja aleshores el comte matava l'avorriment amb vi.

Godall

Del Camp de Tarragona i les Terres de l'Ebre, en Miquel Martín destaca, entre altres, la llegenda de Godall. «És divertidíssima i molt tendra». Territori del

Montsià, l'autor ressalta que no tenia ni nom, ni alcalde. «Hi havia dos barris separats, sempre barallats. No es posaven mai d'acord i evidentment, quan van haver de triar el batlle, tampoc. Com que no hi havia manera d'arribar a un punt d'entesa, un nen va proposar tirar una poma carrer avall i el primer que arribés seria declarat alcalde. I així ho van fer. De tal manera que quan van començar a córrer, va aparèixer un godall, un porquet que es va cruspir la poma. I ara què?, es preguntà el vailet, haurem de fer alcalde aquest garrí?».

Pratdip

Els animals són una constant a les llegendes, i uns dels exemples més clars és Pratdip, al Baix Camp. «La relació que tenien abans els humans amb els animals era molt propera. Per una banda, els domèstics, amb el bestiar. I, per l'altra, els mítics, mitològics o fabulosos com el drac». En el cas de Pratdip, eren uns éssers «sigil·losos, foscos com la nit». Els pagesos parlaven d'un gos ensalvatgit, d'un llop a l'aguait o fins i tot del mateix dimoni. Uns animals que deixaven la marca d'uns ullals al coll de les seves víctimes, uns dips. A partir de llavors aquell poble va ser conegut com el Prat dels dips. «Alguns diuen que s'han extingit, però d'altres en dubten. I nosaltres també...» assegura el relat.

Reus

La capital del Baix Camp és un altre dels llocs on s'atura *Quan els pobles no tenien nom*, amb la

Un problema d'aigua Tarragona, 'terra eixuta'

«Les grans capitals tenen darrer un relat molt llarg i moltes vegades es barregen els elements llegendaris, mitològics, culturals i històrics i s'expliquen mil llegendes sobre el seu origen», diu el Miquel Martín. En el cas de Tarragona, hi ha qui parla del fundador Túbal, net de Noé, el de la famosa Arca. Una ciutat que Túbal va batejar amb el nom del seu primogènit, Tarraho. No obstant això, l'autor de l'assaig es decanta per una altra història, que té a veure

amb l'aigua o la falta d'ella. «Aquesta diu que un pastor dalt de la muntanya, del Pirineu, que volia conèixer la plana i la mar, va venir fins a Tarragona, quan encara no tenia nom i va descobrir una font, l'única que hi havia, de tal manera que quan va tastar l'aigua va pensar que tenia exactament el mateix gust que la del seu poble. Llavors, va anar seguint el curs de l'aigua fins que va tornar a la muntanya i un cop allà, no se sap perquè, va desviar el curs de l'aigua i Tarragona es va quedar sense. D'aquí Tarragona, 'terra escassa d'aigua'.

Godall li deu el nom a un gorri; Barberà de la Conca a un peix i Alcover a un falcó

pastora a qui la Mare de Déu de Misericòrdia li va demanar un santuari. La noia ho va explicar als representants de l'autoritat, encara que aquests no se la van creure gens ni mica i a més a més la van titllar de somiatruïtes i poca-solta. Avergonyida, va marxar, però va ser aleshores quan la Mare de Déu li va tornar a parlar i li va posar un dit a la galta on, a l'instant, se li va dibuixar una rosa. Aquell mateix dia s'empenyeren les obres del santuari, just en el punt on la mare de Déu s'havia aparegut a la pastora. «La

vila va prendre el nom de la rosa, que amb el temps esdevindria Reus i la va adoptar com a símbol del seu escut. El Santuari de Misericòrdia, per la seva banda, encara és dempeus».

Santes Creus

Terra fèrtil de l'Alt Camp, relacionada el seu topònim amb la nit de Tots Sants. La llegenda radica en què uns pocs pagesos, empobrits arran de les disputes de dos senyors rivals, només tenien les supersticions per arrapar-se. Per això, quan per Tots Sants els focs follets emplenaven els camps de flamentes, els vilatans ho enteníen com un senyal diví i en cada cuca de llum plantaven una rudimentària creu feta amb branques. Així va néixer el poble on, anys després s'alçaria el monestir del mateix nom.